

NOTULEN TWEEDE OPRICHTINGSVERGADERING MINISTERIE VAN RUIMTELIJKE ZAKEN

Document Ref.- MRZ_000002

Locatie Het Nieuwe Instituut, Museumpark 25, 3015 CB Rotterdam
Datum 9 februari 2017, 20.00-22.00 uur
Aanwezig Moderatoren: Marten Kuijpers, Kristian Koremann, Stephan Petermann,
Spreekers: Sybilla Dekker, David Evers, Floor Milikowski, Erik van Merrienboer,
John Nederstigt, Govert van Oord, Adri Duivesteijn.

Afgemeld Elma van Boxel
Notulen Lotte Haagsma (notulen@minrz.nl)
Aantal pagina's 4

De tweede openbare zitting van het Ministerie van Ruimtelijke Zaken in oprichting gaat over hoe de machtsstructuur in Nederland nu georganiseerd is en hoe deze in de toekomst georganiseerd zou moeten worden. De verschillende schaalniveaus komen aan de orde: van de Europese schaal gaat het naar de nationale en uiteindelijk lokale schaal, met onder meer twee oud-ministers, twee wethouders en een gedeputeerde. In deze notulen enkele opvallende standpunten en signaleringen die meegenomen kunnen worden in de ontwikkeling van het Ministerie.

1. Sybilla Dekker (VVD)

Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer in de kabinetten Balkenende II en III.

Volgens Sybilla Dekker kan de ruimtelijke ordening niet alleen van bovenaf worden opgelegd. In het beleid moet ruimte gelaten worden om te kunnen inspelen op de kwaliteiten en kenmerken van een locatie of gebied (mogelijkheden voor economische ontwikkeling, het landschap, effecten op het milieu, etc). Maar het is ook belangrijk om te kijken naar de netwerken waarin deze gebieden functioneren. Binnen die netwerken kunnen gebieden worden aangewezen voor economische ontwikkeling zoals zij deed met brainport Eindhoven. Je moet een visie hebben waar je met een land naartoe wilt, maar ook ruimte laten voor de specifieke lokale situatie.

Opvallend:

- Het opheffen van VROM in 2010 maakte haar woedend, zegt Dekker, het was volgens haar een platte bezuinigingsmaatregel. - Maar was bezuinigen de enige reden? Adri Duivesteijn wijst er aan eind van de avond op dat de VVD, de partij die hierop aanstuurde en de partij van Dekker, naar een kleine overheid streeft.
- Een van de nadelen van het opknippen van VROM die ze noemt is dat door het onderbrengen bij het ministerie van Binnenlandse Zaken, het wonen op afstand is komen te staan van de ruimtelijke ordening. Wonen is een bestuurlijke zaak geworden, terwijl wonen ook over ruimte gaat. Er bestaat een grote vraag naar woningen, er is o.a. door de crisis te weinig gebouwd en er zijn nieuwe doelgroepen die de woningmarkt betreden, met specifieke behoeftes.
- Probleem met centraal aangestuurde RO was dat rapportageplicht op rijksniveau zo uitvoerig en omslachtig was. De bureaucratie waar zo over geklaagd werd... - Hoe kun je van bovenaf kaders bepalen die richting geven en knelpunten voorkomen, zonder dat het ontwikkelingen enorm vertraagt?
- Ze is trots op de Ruimtelijke Nota die zij afleverde. 'Ik zou zeggen: politiek, kijk daar nog eens naar.' Ze wijst weer naar het belang van inzoomen op lokaal niveau, daarbij kan het zowel gaan om de aanpak van wijken, de opgaven rond steden, als het werken aan een vitaal platteland.
- Decentraal wat kan, centraal wat moet, vindt Dekker, maar ze benadrukt dat de kaders waarbinnen je moet werken wel duidelijk moeten zijn. Dat is nu niet altijd zo. - Wat zouden die kaders moeten zijn,

waar hebben we het dan over?

Tips voor het Ministerie van Ruimtelijke Zaken heeft Dekker ook: als je echt verbindend wilt zijn haal dan het wonen terug naar de ruimtelijke ordening en wijs een aantal grote infrastructurele opgaven aan. Blijf daarbij kijken naar de mogelijkheden voor economische ontwikkeling in gebieden.

2. David Evers

onderzoeker Planbureau voor de Leefomgeving en docent planologie aan de UvA

David Evers deed de afgelopen tien jaar onderzoek naar de invloed van Europese regelgeving op de Nederlandse ruimtelijke ordening. Hij kwam tot een kaart van Nederland met twintig gestapelde lagen, een optelsom van EU-beleid dat invloed heeft op de inrichting van Nederland. Dat gaat over zaken als lucht- en waterkwaliteit, natuurgebieden (Natuur 2000) en landbouwbeleid. Dit 'Brusselse beleid' wordt mede door ons bepaald. Omdat het om internationaal overeengekomen en vastgelegde wetgeving gaat, kan daar niet zomaar van worden afgeweken. Anders dan wetgeving die we nationaal hebben vormgegeven en weer kunnen aanpassen. Deze kaart kan dus worden beschouwd als een vaste onderlegger voor het ruimtelijk beleid in Nederland.

Opvallend:

- Evers wijst een paar gebieden aan waar de Europese wetgeving zorgt voor tegenstrijdige belangen/ wringt... zoals de Veluwe, een kwetsbaar natuurgebied, dat geflankeerd wordt door landbouwgebieden gestimuleerd door EU-subsidies. En een plek waar met EU-geld een bedrijventerrein aangelegd wordt aan een snelweg waardoor de luchtkwaliteit onder druk komt. Hier zou Ruimtelijke Ordening kunnen helpen om zaken beter op elkaar af te stemmen. – Zou het Ministerie ook invloed kunnen hebben op de totstandkoming van nieuw EU-beleid. Waar zou dat verbeterd kunnen worden?
- Europees landbouwbeleid bijvoorbeeld, heeft heel direct en dwingend effect op de inrichting van Nederland omdat er subsidiegeld aan vastzit. Andere wetgeving heeft een meer indirect invloed.
- Gevraagd naar zijn kijk op de gevolgen van de Brexit, zegt Dekker dat de Britten nu eigen regelgeving rond luchtkwaliteit, natuur en landbouwbeleid kunnen maken. Het is de vraag of deze zoveel zal afwijken van de EU-regelgeving. Zwitserland zit niet in EU, maar voldoet om economische redenen aan bijna alle Europese wetgeving en betaalt mee aan fondsen. Maar het land zit niet aan tafel als de afspraken worden gemaakt.

3. Floor Milikowski

Sociaal geograaf en planoloog, schrijft voor De Groene Amsterdammer.

Op verzoek van het Ministerie in oprichting maakte Floor Milikowski een analyse van de verkiezingsprogramma's ten opzichte van ruimtelijke ordening. Wat blijkt? De ruimtelijke component komt nauwelijks aan bod bij de verschillende partijen.

- CDA heeft meest uitgesproken visie op ruimte, aldus Milikowski. De partij is van oudsher sterk in de regio en op het platteland. Ze besteden aandacht aan de krimpgebieden en willen zoeken naar een balans tussen economische centra en krimpgebieden. Dat gaat over solidariteit. Ze wijzen ook op waarde van samenwerking in de grensregio's met Duitsland en België. Ze willen die beter faciliteren door barrières weg te nemen en reistijden te verkorten.
- PvdA zet nog meer in op grensoverschrijdende openbaarvervoersverbindingen met Duitsland en België, en de noordelijke provincies krijgen snellere verbindingen met Randstad. Ook GroenLinks legt dezelfde soort accenten.
- Er is bij verschillende partijen veel aandacht voor energie, dat heeft ook gevolgen voor de ruimtelijke inrichting. GroenLinks wil vanaf 2050 alleen nog maar schone energie opwekken. Geen nieuwe snelwegen aanleggen, maar het fietsen stimuleren en extra spoor aanleggen. D66 volgt die lijn ook, maar formuleert er iets meer ruimtelijk beleid omheen.

Tip voor het Ministerie van Ruimtelijke Zaken: Voor de economische ontwikkeling is het belangrijk dat kennis goed kan bewegen en wonen. Zorg er voor dat de veldbezetting in Nederland goed georganiseerd is.

Opmerkingen vanuit de zaal:

Bart Cosijn wijst op het toenemende belang van surveillance, die een grote digitale component kent. Wat betekent het voor de inrichting van het land dat de digitale en fysieke ruimte steeds meer geïntegreerd raken? Moeten we dat vraagstuk niet meer betrekken bij de ruimtelijke ordening?

Hans van Dijk noemt de grondpolitiek en de toenemende invloed van de markt daarin, wat betekent die ontwikkeling voor het ruimtelijk beleid?

4. Erik van Merrienboer (PvdA)
gedeputeerde in Noord-Brabant

Mist als lokaal en provinciaal bestuurder soms de Rijksoverheid. Om een integrale aanpak rond bijvoorbeeld de huisvesting van statushouders (vluchtelingen met een tijdelijke verblijfsvergunning) en windmolens mogelijk te maken zou de Rijksoverheid een partner moeten zijn. 'VROM hield een beetje overzicht en beschikte over kennis. We zijn een hoop kwaliteit kwijtgeraakt. Overheden zitten elkaar soms heel erg in de weg bij de aanpak van belangrijke opgaves'. Van Merrienboer is er ook van overtuigd dat VROM een positief verschil had kunnen maken in de omgang met de bevingschade in Groningen.

John Nederstigt (D66)
Wethouder in de Haarlemmermeer

Haarlemmermeer wordt in grote mate bepaald door de aanwezigheid van Schiphol. De belangen van de luchthaven wringen iedere dag met die van andere partijen in het gebied, burgers en bedrijven. 'In 2016 waren er weer 9,3% meer passagiers. Schiphol denkt vooral in het aantal gehinderden die deze groei oplevert. Maar veel inwoners van de Haarlemmermeer leven al jaren met de luchthaven. Technische ontwikkelingen maken dat vliegtuigen stiller worden. Die contouren waarbinnen niet gebouwd mag worden ivm overlast kunnen daarom worden herzien.' Er moet volgens Nederstigt meer aandacht zijn voor de tijdelijkheid van ruimtebeslag, bijvoorbeeld bij bedrijventerreinen. Een duurzame inrichting betekent vooral flexibiliteit. Hij pleit vooral voor zoveel mogelijk gedepoliteerde kaders, die een speelveld creëren waarin dynamisch kan worden ingespeeld op ontwikkelingen die zich voordoen.

Govert van Oord (OGP)
Wethouder Midden-Delfland

Govert van Oord is van mening dat er heel veel op lokaal niveau gedaan kan worden. Bijvoorbeeld door met boeren te overleggen over de omgang en ontwikkeling van het landschap. 'De Rijksoverheid gaat met haar beleid soms dwars door lokale ontwikkelingen heen, bijvoorbeeld met de aanleg van een snelweg of het mestbeleid. Het Rijk heeft groene taken bij gemeentes en provincies over de schutting gegooid en levert nauwelijks een evenwichtig kader waarbinnen de lagere overheden kunnen werken. We kunnen heel veel op lokaal niveau, maar houd daar dan ook rekening mee bij het maken van beleid. Zorg van bovenaf voor kaders die richting geven en helpen met afstemmen.'

Adri Duivesteijn (PvdA)
Was als wethouder in Den Haag, wethouder in Almere, tweede en eerste kamerlid, vijftientig jaar intensief betrokken bij ruimtelijke ordening en wonen.

Duivesteijn reageert op wat er die avond door de verschillende sprekers is gezegd. Heel vaak ligt er een bepaalde ideologie ten grondslag aan standpunten die worden geformuleerd. De VVD heeft bijvoorbeeld de opvatting dat de overheid klein moet zijn. Het overlaten aan de markt van bepaalde zaken is iets heel anders dan het betrekken van de burger, dat zijn vaak ideologisch gekleurde beslissingen. De ruimtelijke orde van CDA wordt traditiegetrouw bepaald door landbouwbeleid.

Opvallend:

- Marktposities, ideologische standpunten, sectoren (landbouw, visserij, ondernemers, ...), ze hebben allemaal een grote invloed op de ruimtelijke ordening.
- Duivesteijn maakt een onderscheid tussen plannen en besturen, Brabantstad is bijvoorbeeld een bestuurlijk overlegsconcept, geen ruimtelijk ordeningsconcept.
- Het gaat in Nederland nu veel meer over de inrichting van een ruimte die in zichzelf allang geordend is.
- Op dit moment mist er een sense of emergency als het gaat om de ruimtelijke ordening. Na de oorlog was er de noodzaak van de wederopbouw. De ruimtelijke ordening was gekoppeld aan de woningbouwmachine, daar gingen miljarden in om. Vervolgens ging de aandacht naar infrastructuur. Toekomstige vraagstukken met urgentie zijn het milieu en leefbaarheid, duurzaamheid en de verrommeling van het landschap.
- Ruimtelijk beleid zal gedepolitiseerd moeten worden, duurzaamheid is voor iedereen belangrijk. Daar zitten de grote opgaves, maar nog niet de politieke geldstromen. Om dat te veranderen heb je ellende nodig. Er is nu ongemak en onvrede, maar nog geen nood. Pas bij een ramp zal de noodzaak van een centrale aanpak vanuit de overheid weer gevoeld worden.
- Politiek is niet meer leidend, economie is veel sneller in het inspelen op nieuwe ontwikkelingen. – Zou de politiek dat leiderschap niet toch moeten terugpakken? Samen met burgers?
- er kan veel meer van onderop door burgers gedaan worden, zie het particuliere bouwen in Almere. Maar de politiek - zowel links als rechts - is hier nog lang niet aan toe. Grondbeleid is een belangrijk middel waarmee provincie en gemeente invloed kunnen uitoefenen op de ruimtelijke ordening en wie waar mag bouwen. Maar gemeentes spreken liever met twee grote ontwikkelaars dan met 500 particulieren.

Uit de zaal reageert Bart Cosijn: over het dilemma van de lange looptijd van de ruimtelijke ordening en de roep om een directere democratie doormiddel van referenda. Daarmee wordt politieke besluitvorming steeds groter en dat heeft gevolgen voor planning op de lange termijn.

Conclusie

In feite bestaat er al een basiskaart voor de ruimtelijke ordening van Nederland, die wordt namelijk bepaald door Europese regelgeving op het gebied van bijvoorbeeld water- en luchtkwaliteit, natuur- en landbouwbeleid. De kaart die David Evers getekend heeft.

- kijk naar wat deze kaart betekent voor de RO van NL.
- welke urgente elementen ontbreken nog? (wonen, economische ontwikkeling, digitalisering en grondpolitiek werden genoemd)

Zo kunnen de kaders worden bepaald, waar op lokaal niveau rekening mee moet worden gehouden.

- Haal tegelijkertijd op lokaal niveau kennis en ervaring op, vertaal deze naar nationaal en Europees niveau, om te bepalen hoe die kaders in de praktijk hun uitwerking vinden.
- Waak voor teveel bureaucratische verantwoordingsprocessen. Het gaat vooral over het ophalen, delen en beschikbaar stellen van kennis, en het aandacht vragen voor urgente thema's die het lokale overstijgen; niet zozeer over het van bovenaf sturen.